

İRAN CƏMIYYƏTİNİN ÖYRƏNİLMƏSİNDƏ MÜASİR İRAN ƏDƏBİYYATININ ROLU

Rauf QULUZADƏ,

*Bakı Dövlət Universitetinin
Şərqsünaslıq fakültəsinin müəllimi*

AÇAR SÖZLƏR: *Müasir İran ədəbiyyatı, iranlı yazıçılar, təcümə, senzura.*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *Современная литература Ирана, Иранские писатели,
перевод, цензура.*

KEY WORDS: *Modern Iranian literature, Iranian writers, translation, censorship.*

Bir ölkə haqqında müəyyən təsəvvürə malik olmaq üçün ən asan və yaxşı yol onun mədəniyyəti, incəsənət nümunələri ilə tanışlıqdır. İrani tanımaq üçün isə bu ölkədən kənarında yaşayan və fars dilini bilməyən oxucunun qarşısında bir neçə maneə durur.

Birincisi, klassik ədəbiyyatın dünya şöhrətli ustaları Rumi, Xəyyam və Hafizin əsərlərindən fərqli olaraq, müasir müəlliflərin yazıları çox tanınmır və adətən, dünya antologiyasına daxil edilməyib. İran yazıçıları arasında hələ ki, ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatına layiq olan və bununla da dünya ədəbiyyatsevərlərinin diqqətini müasir İran ədəbiyyatına cəlb etməyə müvəffəq olan yoxdur. Qərb oxucusunun ən çox tanıdığı Avropada yaşayan İran əsilli müəlliflərdən Mərcanə Sətrapinin “Persepolis” və Azər Nafisinin “Tehranda Lolita” avtobioqrafik əsərləridir.

İkinci maneə həm kəmiyyət, həm də keyfiyyət cəhətdən zəif tərcümədir. Bu, əslində, dünya ədəbiyyatının problemdir. Son 50 ildə təxminən 45-ə yaxın İran povest və romanları xarici dilə, əsasən, ingilis dilinə tərcümə edilmişdir. Bu isə çox cüzi rəqəmdir. Bozorg Ələvi, Cəlal Əl-Əhməd, Huşəng Golşiri, Abbas Mərufi və İsmail Fəssih kimi güclü müəlliflərin əsərlərinin tərcüməsi geniş təbliğ edilmədən artıq nəşrdən çıxarılmışdır.

Üçüncü maneə tərcümə edilmiş əsərin mütaliəsidir. Tərcümənin gözəlliyi və orijinala yaxın olması tərcüməçidən asılıdır. İran ədəbiyyatının tərcüməsində, təəssüf ki, gözəl nümunələr azdır. Bundan əlavə, İran ədəbiyyatının əcnəbi oxucuları əsasən tarixi və sosial-siyasi məqamlara fikir verirlər, əsərin ədəbi məziyyətləri ilə az maraqlanırlar [1]. Bu baxımdan, tarixə marağı olanlara Ərvand İbrahimianın “Müasir İran tarixi”, “İran iki inqilab arasında” və Nikki R.Keddinin “Müasir İran: inqilabın kökləri və nəticələri” kitablarını oxumaq məsləhətdir.

Əslində, mütaliə həvəskarları son 40 ildə Qərb, xüsusilə ABŞ mətbuatında İrana aid gördüklərindən fərqli, alternativ və həqiqətə uyğun, stereotiplərdən uzaq, müasir dövrə aid yazılar oxumaq istəyirlər.

Ən müasir İran ədəbiyyatına aid əsərlərin yazılma tarixi əsasən iki dövrü əhatə edir: İslam inqilabından əvvəl və ondan sonra.

İslam inqilabından əvvəl yazılmış əsərlərdən Qulam Hüseyn Saədinin “Qanun” romanı İslam dünyasında ilk müasir reformist hərəkat olan Konstitusional İnqilab (1905-1911) dövründən bəhs edir.

İrənin müasir tarixində digər vacib siyasi dəyişikliklər dövrü 1953-cü ildə Baş nazir Məhəmməd Musəddiqin devrilməsi ilə əlaqədardır ki, o da Əhməd Mahmudun “Qonşular” əsərində öz bədii təsvirini tapmışdır.

Sadiq Hidayət (1903-1951) İrən nəsrinin ən görkəmli nümayəndəsi hesab olunur. Onun ingilis dilinə tərcümə edilmiş ilk müasir İrən romanı “Kor bayquş” adlanır. Əsərdə mistisizm, Hinduizm, Xəyyamın, eləcə də, Qərb yazıçılarından Rilke, Po, Kafkanın və Qərb janrlarından ekspressionizm və qotik nəsrin təsiri hiss olunur. Ədəbiyyatşünas Kamran Tələtov onu “İrənin ən mübahisəli və ən məşhur nəsr əsəri” adlandırmışdır. S.Hidayətin “Üç damla qan və digər hekayələr” toplusu yazıcının naturalizmdən sürrealizmə keçidini gözəl nümayiş etdirir [2].

Haqqında danışacağımız ilk povest Kamin Məhəmmədinin “Sərv ağacı: İrana eşq məktubu” avtobioqrafik əsəridir. Hadisələr 1979-cu il İslam inqilabından dərhal sonra başlayır. Belə ki, İrən Milli Neft Şirkətinin müdiri ailəsi ilə birgə Əhvaz şəhərindən Tehrana köçür. Diqqətdən yayınmaq üçün Tehrana gələn ailə hadisələrin onların xeyrinə olmadığını və yeni hökumətin keçmiş vəzifə sahiblərini həbs etməyə başladığını görəən kimi Londona mühacirət etmək qərarına gəlir. Ailənin 9 yaşlı qızı Kamin ətrafda nə baş verdiyini anlamır, onu yalnız sevimli quzusu Babudan ayrılmaq məcburiyyəti kədərləndirir. Ailə Londona köçür, balaca Kamin isə yeni mədəniyyətə uyğunlaşmaq üçün şəhəratrafi internat məktəblərindən birinə göndərilir. Qızıcığaz yeni mühiti anlamağa çalışır. Niyə ingilislər vannada durğun suyun içində oturub çimirlər? İrənda öyrəşdiyi səmimilik, mehribanlıq harada qaldı? O bu kimi suallara cavab axtarır.

“Bəli, bu, çox travmatik idi. Sonunda mən İrəndən üz döndərməyə nail oldum: istədiyim yalnız həmin keçmiş silmək idi. Mən artıq nə Kamin Məhəmmədi, nə də əsmər olmaq istəyirdim. Mən yalnız hamı kimi olmaq istəyirdim”.

“Biz fars məktəbinə getməkdən, iranlı uşaqlarla dostluq etməkdən imtina etdik ki, gələcəkdə bizim işimizə yarasın. Bu, bir özünümüdafə idi, lakin valideynlərimiz üçün ağır idi” [2].

Kamin böyüdükcə ailəsinin həyat tərzininin xüsusiyyətlərini anlayır. Bu, ailə daxilində baş verən hadisələrin dörd divar arasında qalması və aberu, yəni abır-həya idi.

İrənlilərdən uzaq olmağa çalışsan və buna nail olan Kamin 17 ildən sonra 1996-cı ildə Tehrana qayıdır. Elə o vaxtdan da böyük ailəsi və uşaqlıq xatirələri haqqında kitab yazmaq fikri onu tərk etmir.

“Sərv ağacı” kitabını yazmamışdan əvvəl müəllif tarix kitablarına müraciət edir. Çünki o, vətəninin tarixini, xalqının xarakterini öyrənmək istəyirdi. Yaxın qohumları arasında solçu inqilabçıların azadlıq və ədalət ideyalarının tərəfdarı olduqlarını bildiyindən inqilabın mahiyyətini aydınlaşdırmaq və öz fikirlərini dəqiqləşdirmək istəyirdi. “Mən belə bir qənaətə gəldim ki, biz iranlılar bir-birimizi yaxşı tanımırıq. 1979-cu il inqilabı başlayanda mənəim ailəm

o vaxta qədər görmədiyi, tanımadığı insan tipləri ilə qarşılaşdı. Tehrana qayıdanda eyni vəziyyəti gördüm. Cəmiyyət çox bölünmüşdür. Biz bu məsələni həll etməyə qədər yeni cəmiyyət qura bilməyəcəyik”.

Məqalənin Kamin Məhəmmədinin bu əsərinə aid olan hissəsini bir vaxtlar ulu babasının dediyi sözlərlə bitirək: “Biz iranlılar sərv ağacı kimiyik. Biz küləkdən əyilə bilərik, amma heç zaman sınımarıq”.

İkinci kitab Şəhriyar Mandanipurun “Senzuraya uğramış bir İran məhəbbət hekayəsi”dir. 2006-cı ildə ABŞ-ın Braun Universitetinə təcrübə keçməyə gəlmiş müəllifin bu əsəri öz vətəninə senzuraya məruz qalmışdır. Qərbdə isə ədəbiyyat sahəsində 2009-cu ilin “Ən yaxşı debütü” adına layiq görülmüşdür [3].

Oxucuların rəyinə görə, “Senzuraya uğramış bir İran məhəbbət hekayəsi” ən qərribə və maraqlı ədəbi əsərlərdən biridir. Real həyatda zəngin İran mədəniyyətinin sirlərini kəşf etməyə, öz gözləri ilə görməyə imkanı olmayan xarici oxucular üçün bu sirli dünyanı tanımağa imkan yaradan əsərdir. Ölkəyə səyahət etmədən müasir İran həyatı haqqında öyrənmək istəyənlər üçün qiymətli ədəbi bələdçidir.

Əsər çoxşaxəlidir. O, davamlı olaraq çarpazlaşan və İranlı olmayan oxucunu hansının real, hansının isə qeyri-real olmasını ayırd edə bilməyəcək qədər çətinliyə salan, həqiqi və uydurulmuş hadisələr qarışığından ibarət sürreal hekayələr toplusudur.

Əsərin birinci və ən əsas şəxəsi Sara ilə Dara arasındakı məhəbbət hekayəsi üzərində qurulmuşdur. Saranın ailəsi orta sinfə məxsusdur, daim artan inflyasiya nəticəsində atasının təqaüdü ailəni dolandırmağa kifayət etmir. O, Tehran Universitetində İran ədəbiyyatı fakültəsini bitirmək üzrədir. Sakit təbiətli olsa da, bu qızın inqilabi ruhu var. O, yaxşı mütaliəçidir və yerli kitabxananın üzvüdür. Dara elə həmin kitabxanada da qızı tapır. Gənc oğlan Tehran Universitetində kinomatoqrafiya sahəsi üzrə təhsil alır, lakin təhsilini bitirməyə az qalmış kommunist olduğuna görə həbsə atılır. İki ildən sonra azadlığa çıxdıqda universitetdən təcrid olunduğunu öyrənir. Daranın da ailəsi orta sinfə məxsus idi. Həm atasının, həm də özünün kommunist olması hər ikisinin həyatını çətinləşdirir. Ata yaşamaq istəyini, diplomsuz oğul isə layiqli iş tapmaq fürsətini itirirlər. Bədbinlik Daranı passiv və ruhdan düşmüş bir insana çevirsə də, Vətən sevgisi bir an da onu tərk etmir.

Əsərdə ikinci dərəcəli qəhrəmanlar da var. Onlardan biri Sara ilə evlənmək istəyən Sindbaddır. O, çox kasıb ailədən olsa da, dövlət qulluqçusu olmaq üçün var qüvvəsi ilə çalışmış, heç zaman siyasətə baş qoşmamış və məqsədi sadə stabil bir həyat sürmək olmuşdur. İslam inqilabından sonra planının həyata keçə bilməyəcəyini anlayan Sindbad yaşamaq üçün vasitə tapmaq yolunda müxtəlif yollara əl atır, ikiüzlülük etməyə də razı olur və sonda güclü və varlı iş adamlarından birinə çevrilir. Digər ikinci dərəcəli qəhrəman isə doktor Fərhad ölkənin ən məşhur, hörmətli, kasıb xəstələri pulsuz müalicə edən cərrahıdır. O, əsərin çox çətin və qarışıq hadisələri baş verərkən meydana çıxır.

Oxucu Sara ilə ilk dəfə əlindəki plakatla sui-qəsdə cəhd edərkən tanış olur. Son dəqiqədə Dara onu tapır və qızı dəhşətli qərarından əl çəkib onunla getməyə razı salır. Ona qədər gənclər

kitabxanada gizli olaraq məktublaşır dılar. Münsibətləri dostcasına məktublaşmadan kənara çıxanda, onlar görüşmək, kənər gözlərdən uzaq yer tapmaq istəyirlər. Müəllifin yazdığına görə, qohumluq əlaqələri olmayan qadın ilə kişi görüşərlərsə, həbs oluna bilərlər. Gənclər gah xəstəxananın təcili yardım otağında, gah internet kafedə, gah məsciddə görüşür, ən çox isə internetdə yazışmağa davam edirlər.

İkinci şaxə əsərin müəllifi və Mədəniyyət Nazirliyində çalışan, nəşriyyata göndərilməzdən əvvəl bütün kitabları senzurdan keçirən məmur Petroviçin hadisələri birgə qələmə alması ilə başlayır. Burada qəribə bir “yarış” başlayır. Bir yandan müəllif qəhrəmanlarına hansı addımları atmağı, nə edib-etməməyi deyir, digər yandan isə Petroviç hekayənin gedişini dəyişərək, yaxud başqa qəhrəmanları araya qataraq bu gözəl məhəbbət hekayəsini pozur. Bəzən də qəhrəmanlar müəllif və senzuraçının istədiyi kimi deyil, öz istədikləri kimi hərəkət etməklə talelərini özləri həll etməyə qərar verirlər. Bu şaxə çox mürəkkəb yazıldığından oxucu real və sürreal hadisələr axınında çaş-baş qala bilər.

Üçüncü şaxədə məşhur ədəbi personajlar, həyatda olmayan, əsrlər əvvəl yaşamış yazıçı və şairlərin ruhları simvolik qəhrəmanlar kimi ortalığa çıxır. Burada bir çox adları tanımayan xarici oxucu müəllifin nə demək istədiyini anlamayıb, kələfin ucunu itirə bilər. Maraqlı bir cəhət Nizaminin “Xosrov və Şirin” poemasının xarakterlərinin hekayəyə daxil olmasıdır. Bu əsərdə də Xosrov, Şirin və Fərhad obrazları var.

Dördüncü şaxədə, nəhayət, müəllif birinci şəxs adından İran mədəniyyətinin və senzuranın müxtəlif aspektlərini izah edir, şahidi olduğu hadisələrdən danışır, istifadə etdiyi simvolik qəhrəmanların müəllifləri olan klassiklərdən məlumat verir. Burada müəllif əsrlər əvvəl şairlərin dövrün senzura və qınağına tuş gəlməmək üçün məhəbbət səhnələrini təbiətdə olan oxşarlıqlarla təsvir etdiklərindən yazır. Bununla göstərmək istəyir ki, senzura yazıcının xəyal gücünün inkişaf etməsinə səbəb olur, onu incə məqamları simvolik dillə təsvir etməyə vadar edir.

Bununla belə, müəllif müasir senzuranın adi bir təsvirdə belə çirkin ədəbsizlik görməsini tənqid edir, sosial senzuranın da mənfi tərəflərini vurğulayır. O, İranda real sevgi hekayəsi yazmaq və hətta yaşamağın mümkün olmadığını iddia edir [4]. Bəzi oxucuların fikrincə, əsərdə məhəbbət hekayəsi olduqca zəifdir, lakin müəllifin bunu qəsdən edərək, həmin sosial-mədəni mühitdə sevgi haqqında yazmağın mümkün olmadığını göstərmək istədiyini deyənlər də var. Digər tərəfdən, bir-birini sevənlərin söhbətinin bu qədər çətin olmasının həddən-ziyadə şişirdilməsi də düşünülür. Bəzi oxuculara görə, 2009-cu ildə nəşr edilmiş bir əsərdə mobil telefonların istifadəsindən bir kəlmə belə yazılmaması, iranlıların kinoya baxmaq və musiqi dinləmək imkanından məhrum edilmələri kimi iddialar da inandırıcı görünür. İndi hətta ən qapalı ölkələrdə belə VPN (şəxsi virtual şəbəkələr) mövcud olduğu dövrdə bu qədər qapalı həyat təəccüb doğurur [3]. Doğrudur, ədəbi əsərlər maraqlı olsun deyə mübaligələrdən istifadə edilir, amma yazıcının təxəyyülünü, uydurmanı real faktlardan ayırmaması və ya real fakt kimi qələmə alması oxucunu çaşdırma bilər.

Əsərdə Dara və başqa inqilabçıların simasında müxtəlif məqsədlərə nail olmaq üçün

siyasətlə məşğul olan insanların həyatından da bəhs edilir. İranda kasıb sinif və qadınların vəziyyəti barədə məlumatlar, həmçinin evliliklərdə qərar vermək hüququnun daha çox valideynlərdə olması kimi məqamlar Qərb oxucusunda müasir İran reallıqları haqqında müəyyən təsəvvür yaradır.

Daha bir müasir ədəbiyyat nümunəsi Məhbud Seracinin debüt əsəri “Tehranın damları”dır. Qismən avtobiografik olan romanın süjet xətti əsas qəhrəmanın həyat və mübarizəsi üzərində qurulmuşdur. Əsəri qısa və konkret xarakterizə etmək üçün əksər halda oxucunun fikrinə gələn ehtiras, inqilab, məhəbbət, qan və kədər sözləridir [5].

Emosional cəhətdən parlaq və canlı dildə yazılmış, ilk səhifəsindən oxucunun qəlbini fəth edən əsər müasir sərt və qəddar görünən qədim mədəniyyətin fonunda hamının yaşadığı insani hissləri bütün çıpaqlığı ilə təsvir edir. Hadisələr 1973-cü il İranda şah rejimi dövründə baş verir. Əsərin əsas qəhrəmanları dörd yeniyetmə: Paşa, Əhməd, Zari və Fahemahdır. 17 yaşlı dostlar Paşa və Əhməd hər gün Tehranın orta sinif məhəllələrinin birində yaşayan Paşagilin evinin damında görüşüb, futbol oynayır, söhbət edir, zarafatlaşır, gələcək planlardan danışır, sirlərini bölüşürlər. Gənc oğlanların danışmağa mövzuları çoxdur: dinə, ailələrdən asılı olan anlaşma evliliklərə və hökumətə qarşı etirazdan tutmuş ABŞ-ın həm imkanlar diyarı, həm də İran üçün problem olmasına qədər, buraya könül məsələlərini əlavə etsək, siyahı tam olar [6].

Paşa Zari adlı gözəl qonşu qıza olan gizli sevgisini hamıdan gizlədir, çünki Zari tezliklə başqasına, uşaqlıqdan göbəkəsdə olduğu adama ərə getməlidir. Əhmədin isə bəxti gətirir. O, ailələrinin razılığı ilə sevdiyi Fahemahilə nişanlanır.

Paşa ilə Zari arabir damda görüşməyə başlayırlar, lakin bu, çox uzun sürmür. Günlərin bir günü Paşa ilə Şahın gizli polis əməkdaşının yolları kəşişir və yeniyetmə məhəbbət hekayəsi kimi başlayan əsərin süjeti getdikcə mürəkkəbləşməyə başlayır. Paşa totalitar rejimin reallıqları ilə qarşı-qarşıya qalır. Digər tərəfdən də Zari həyatını dəyişdirmək qərarı, gedəcəyi yolu seçmək məcburiyyəti ilə üzləşir.

Hər oxucunun əsərdən bəyəndiyi sitatlar olur. Gənc oxucuların ən çox sevdikləri sitatlara “İnsanlar sevgi naminə gözəl işlər görürlər. Kitablarda sevgiyə həsr olunmuş əsrarəngiz hekayələrlə doludur. Və bu hekayələr yalnız təxəyyülün məhsulu deyil. Onlar həmin hekayələri yazan insanların ayrılmaz hissəsidir, ona görə də oxucu üçün qiymətli həyat dərslidir”, “Həyatı bu qədər ciddi qəbul etmə, onsuz ondan sağ çıxmayacaqsan”, “Keçmişini düşünərkən nostalgiya məni ağışına alır. O vaxtlar insanı saflıq və günahsızlıq idarə edirdi, şəhər isə yalnız nağılbazların təxəyyülündə mövcud idi”, “Bəzən dəyişə bilməyəcəyin şeylər haqqında düşünməmək daha asandır” daxildir.

Əsərə Qərb mətbuatı və yazıçıları tərəfindən verilmiş müsbət rəylər ona olan marağı artırmış və onu ən çox oxunan müasir Şərq ədəbiyyatı nümunələrindən birinə çevirmişdir. Yüzlərlə rəydən yalnız bir neçəsini seçib ixtisarla təqdim edirik [6].

“Yumor, orijinallıq və məna dolu, iddialı bu roman İranın çox az qərblinin anladığı tərəfini işıqlandırır”.

Con Şors, “Mərmər Səma altında” əsərinin müəllifi

“Tehranın damları” cəsarət, fədakarlıq, dostluq və sevgi bağları haqqında ilk romandır. Məhbud Seraci İranın füsunkar aləminin qapılarını açmışdır. O, inqilab ərəfəsində həyat və adət-ənənələri aydın və canlı detallarla təsvir etmişdir”.

Gail Tsukiyama, “Min qönçənin sirri” və “Samurayın bağçası” əsərlərinin müəllifi

“Tehranın damları” göz yaşları və təbəssüm arasında ulduzlu gecələr, itirilmiş sevgilər və... Pəhləvi rejiminin ədalətsizliklərinin doğurduğu qəzəbin xatirələrini canlandırdı”.

Nahid Mözəffəri, “Qəribə zamandır, əzizim” Müasir İran Ədəbiyyatı Antologiyasının redaktoru

Əsəri oxuyan heç zaman Tehrandə olmasa da, özünü bu qədim şəhərin məhəllələrinin birində həmin gənclərlə damda oturub, onların söhbətini dinləyərək, ətrafda qaynayan həyatı öz gözləri ilə görmüş kimi hisslər yaşayacaq və qəhrəmanlarla sevinib kədərlənəcəkdir.

Vikipediyanın növbəti müəllifə həsr olunmuş səhifəsi onu iranlı yazıçı kimi təqdim edir [7]. Belə ki, müxtəlif dillərə tərcümə edilmiş kitabları sayəsində beynəlxalq miqyasda tanınmış tədqiqatçı-praktik Fereydun Batmanqılınc, yaxud da sadəcə doktor Batman 1931-ci il Tehrandə anadan olmuş, Avropada təhsil almış, İslam inqilabından sonra bir müddət İranda işləmişdir. 2004-cü ildə ABŞ-ın Virciniya ştatında dünyasını dəyişmişdir.

Dr. Batmanqılınc İkinci Dünya müharibəsindən dərhal sonra tibb işçilərinin böyük müsabiqəsində seçilərək Şotlandiya Tibb Kollecinə daxil olmuş, sonra isə London Universitetinin “St. Mary” Hospitalının tibb məktəbində Nobel mükafatı almış Aleksandr Fleminqin tələbəsi olmuşdur. İngiltərədə təhsilini bitirdikdən sonra İrana qayıtmış, xəstəxana və sağlamlıq mərkəzlərinin yaradılması ilə məşğul olmağa başlamışdır. 1979-cu il İslam inqilabı baş verdikdə dr. Batmanqılınc həbsə atılmış və həbsxanada yeganə həkim olduğundan məhbəslərin sağlamlıq problemləri ilə məşğul olmaq ona tapşırılmışdır. Əlinin altında heç bir dərman vasitəsi olmayan həkimin təyin edə biləcəyi yeganə dərman vasitəsi su idi. Həbsxanada olan dövrdə o, peptik xoradan əziyyət çəkən 3000-dən çox məhbusu su ilə müalicə etmişdir. Məhkəmə günü həkimə ölüm hökmü çıxarılmışdır. Özünümüdafə məqsədilə o, mədə və onikibarmaq bağırsağın xorasını su ilə müalicə etmək haqqında yazdığı məqaləni hakimə təqdim etmişdir. Məqalə həkimə ölümdən qurtarmışdır: tədqiqatını davam etdirə bilməsi üçün hakim onu əfv etmişdir.

Azadlığa buraxıldıqdan sonra dr. Batmanqılınc ABŞ-a mühacirət edərək suyun müalicəvi gücünü öyrənmək üçün tədqiqatlara başlamışdır. O, bir çox elmi konfransa qatılmışdır. 1983-cü ildə bu mövzunu dərinlən öyrənmək üçün “Sadə Tibb Fondu”nu təsis etmişdir.

Elmi araşdırmaların nəticələri onun kitablarında öz əksinin tapmış, kitabları bir çox Avropa və Şərqi dilinə tərcümə edilmişdir. Onlar arasında ən məşhur olanı “Sizin bədəniniz su istəyir” adlanır. Kitaba bir çox elm adamı, eləcə də həkimlər müsbət rəy yazmışlar. Kitab geniş oxucu kütləsi tərəfindən rəğbət qazanmışdır. Onun “Su: daha sağlam və ağrısız həyat”, “Sağlamlıq, müalicə və həyat üçün su”, “Sən xəstə deyilsən, sən susuzsan”, “Su müalicə edir, dərmanlar öldürür, su sağalmaz xəstəlikləri necə müalicə edir?” və s. kitabları da tibb aləmində geniş rezonansa səbəb olmuşdur [8].

Sağlamlığın şərtləri və xəstəliklərin yaranma səbəblərinə fərqli baxış, təbiətin insanlara bəxş etdiyi gözəl nemət olan təmiz suyun faydaları haqqında maraqlı məlumatlar almaq istəyənlərə “yoruldum” demədən ömrünün sonuna qədər “sadə səhiyyə” prinsipini həyata keçirməyə çalışan F.Batmanqılıncın kitablarını oxumağı məsləhət görürük.

Beləliklə, bir ölkə ilə yaxından tanış olmağın ən yaxşı yollarından biri orada yaşamış və ya yaşayan, onu sevən yazıçıların, şairlərin əsərlərini mütaliə etməkdir. Çünki ədəbiyyat hər bir xalqın sahib olduğu dəyərləri, çatışmazlığı olduğu kimi əks etdirən güzgüdür.

ƏDƏBİYYAT

1. <https://www.thenational.ae/arts-culture/books/cypress-tree-author-kamin-mohammadi-revisits-her-iranian-childhood-1.434182>
2. https://www.amazon.com/gp/product/030739042X/ref=as_li_tl?imprToken=PDw-DfzNyNeNISWCiSTRDQ&slotNum=4&ie=UTF8&tag=bustle8001-20&camp=1789&creative=9325&linkCode=w61&creativeASIN=030739042X&linkId=c4b2d-6a3e92122db2f3d544d5cd100b5
3. https://www.amazon.com/gp/product/030739042X/ref=as_li_tl?imprToken=PDw-DfzNyNeNISWCiSTRDQ&slotNum=4&ie=UTF8&tag=bustle8001-20&camp=1789&creative=9325&linkCode=w61&creativeASIN=030739042X&linkId=c4b2d-6a3e92122db2f3d544d5cd100b5
4. <https://www.amazon.com/gp/product/030739042X?imprToken=.57KY8dfIDozTfnXQ-p-2g&slotNum=2&ie=UTF8&camp=1789&creativeASIN=030739042X&linkCode=xm2&tag=bustle-20>
5. <https://www.goodreads.com/work/quotes/6175884-rooftops-of-tehran>
6. <https://sites.lsa.umich.edu/mqr/2017/02/modern-iran-through-its-novels/>
7. https://az.wikipedia.org/wiki/Firidun_Batmanq%C4%B1%C4%B1nc
8. <http://www.first30days.com/experts/dr-fereydoon-batmanghelidj>
9. <https://sites.lsa.umich.edu/mqr/2017/02/modern-iran-through-its-novels/>

Рауф Гулузаде

РОЛЬ СОВРЕМЕННОЙ ИРАНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ИЗУЧЕНИИ ИРАНСКОГО ОБЩЕСТВА

РЕЗЮМЕ

Один из лучших способов узнать страну - это прочитать произведения писателей и поэтов, которые жили в той стране или до сих пор живут и любят ее. Потому что литература - это зеркало, отражающее ценности и недостатки каждой нации. Имея это в виду, автор приводит имена ряда современных иранских писателей, известных на Западе. Среди них автобиографические работы Камина Мохаммеда «Кипарис: Любовное письмо в Иран», Шахрияр Манданипур «Иранская история любви, подвергнутая цензуре», и Махбод Сераджи «Крыши Тегерана». Автор подчеркнул важность этих и других современных литературных примеров, чтобы произвести впечатление на читателей иранской общиной, а также препятствия для признания современной иранской литературы в мире.

Rauf Quluzade

THE ROLE OF THE MODERN IRANIAN LITERATURE IN THE STUDY OF THE IRANIAN SOCIETY

SUMMARY

One of the best ways to get to know a country is reading the works of writers and poets who have lived there or still are living and loving it. For the literature is a mirror that reflects the values and shortcomings of each nation. With this in mind, the author cites the names of a number of contemporary Iranian writers known in the West. Among them are autobiographical work by Kamin Mohammad “The Cypress Tree: A Love Letter to Iran”, Shahriyar Mandanipur’s “Censoring an Iranian Love Story”, and the “Rooftops of Tehran” by Mahbod Seraji. The author has highlighted the importance of these and other contemporary literary examples to impress readers with the Iranian society, as well as the barriers to the recognition of modern Iranian literature in the world.